

Jacek Błaszczuk

Streszczenie pracy doktorskiej

MIKROREGIONALNE RELACJE KULTUROWE WE WCZESNEJ EPOCE ŻELAZA NA
PRZYKŁADZIE CMENTARZYSK Z WILKOWIC I WIERZBOWEJ
W POLSCE ŚRODKOWEJ

Celem pracy jest porównanie położonych obok siebie, dwóch zespołów cmentarzysk kultury łużyckiej i pomorskiej w Wilkowicach (stan. 1 i 2) oraz w Wierzbowej (stan. 1) w powiecie Poddębice.

Obydwa cmentarzyska kultury łużyckiej przebadane zostały w całości. W Wilkowicach (stan. 1) odkryto 148 a w Wierzbowej (stan. 1) 213 grobów. Na cmentarzyskach kultury, pomorskiej, które w znacznej części zostały zniszczone w trakcie eksploatacji piasku, przebadano jedynie obszar dostępny do prac wykopaliskowych. W Wilkowicach (stan. 2) odkryto 50 a w Wierzbowej 47 grobów.

Analiza materiałów z obydwu cmentarzysk kultury łużyckiej wykazała liczne różnice w konstrukcji grobów (np w Wilkowicach prawie wszystkie groby nakryte były brukami kamiennymi, w ich wyposażeniu obok popielnic znajdowały się liczne przystawki, natrafiono też na ozdoby z brązu i żelaza, narzędzia (np. noże żelazne, osełki kamienne) i broń (włócznie żelazne). W Wierzbowej większość grobów nie posiadała obwarowań kamiennych. Tworzyły one zwarte skupiska wokół dwóch „pustych placów”. Na obydwu nekropoliach widoczne są rzędy grobów pomiędzy którymi układ grobów jest bardziej chaotyczny. Obok popielnic - przeważnie po ich południowej stronie, znajdowano nieliczne przystawki, naczynia miniaturowe, różnego rodzaju ozdoby z brązu (najczęściej połamane lub stopione). Na cmentarzysku w Wierzbowej przystawki (najczęściej naczynia miniaturowe) niekiedy umieszczane były wewnątrz popielnic.

Cmentarzysko kultury łużyckiej w Wierzbowej datowano na schyłek okresu HaC i okres HaD (VI i VII w. p. n. e) ma wiele cech charakterystycznych dla grupy wschodnio-wielkopolskiej kultury łużyckiej. Ramy chronologiczne tej nekropolii wyznaczają materiały które zaliczyć należy do okresu HaC (np. naczynie w kształcie rogu i bogato zdobione naszyjniki) oraz materiały związane ze schyłkową fazą okresu HaD (np. połamana fibula żelazna).

Natomiast cmentarzysko w Wilkowicach datowano na okres HaD (VI i poł. VII w. p.n.e) ma cechy uznawane za typowe dla grupy środkowopolskiej grupy kultury łużyckiej. Naczynia znajdujące w grobach mają liczne analogie na pobliskich cmentarzyskach kultury łużyckiej a końcową fazę tej nekropolii wiązać można z odkrytymi w dwóch grobach żelaznymi grotami włóczni.

Wspólną cechą obydwu cmentarzysk kultury pomorskiej było niewielkie zagęszczenie grobów. W Wilkowicach (stan. 2) częściej znajdowano groby skrzynkowe zawierające pojedyncze pochówki popielnicowe oraz groby z pochówkami bezpopielnicowymi. W Wierzbowej liczniejsze były groby wielopochówkowe (zawierające od 4 do 9 pochówków).

Na obydwu cmentarzyskach wystąpiły podobne formy grobów – różnica widoczna jest jedynie w liczbie poszczególnych form grobów – co może wynikać z pewnych różnic chronologicznych. Warto zauważyć, że w kilku grobach w Wilkowicach i Wierzbowej natrafiono na celowo umieszczony w nich orsztyń.

Obydwa cmentarzyska datowane są na fazę LtA starszego okresu przedrzymskiego. Być może nieco starsze jest cmentarzysko w Wilkowicach (stan. 2) na którym natrafiono na materiały typowe dla I fazy rozwojowej kultury pomorskiej takie jak czapkowate pokrywy popielnic.